

Stajerc" izhaja vsaki
pepek datiran z dnevom
naslednje nedelje.
Naročina velja za Av-
strijo: za celo leto
1 krona, za pol in četrt
leta razmerno; za Ogr-
sko 4 K 50 vin. za celo
leto; za Nemčijo stane
za celo leto 5 kron, za
Ameriko pa 6 kron; za
drugo inozemstvo se
računajo naročnino z ozi-
rom na visokost pošti-
ne. Naročnino je pla-
čati naprej. Posamezne
štev. se prodajajo po 6 v.
Uredništvo in uprav-
ništvo se nahajata v
Pragu, gledališko po-
slopie štev. 3.

Slava Tebi, ki si nas kmete ljubiti!

Kmetički stan, svačen stan!

Dopisi dobrodošli in se
sprejemajo zastonj, ali
rokopise se ne vrača.
Uredniški zaključek je
vsak torej zvečer.

Za oznanila uredništvo
ni odgovorno. Cena
oznanil (inserterov) je
za celo stran K 64, za
1/2 strani K 32, za 1/4
strani K 16, za 1/8
strani K 8, za 1/16
strani K 4, za 1/32
strani K 2, za 1/64
strani K 1. — Pri več-
kratnem oznanilu se
cena primerno zniža.

Stev. 38.

V Ptuj v nedeljo dne 17. septembra 1911.

XII. letnik.

Današnja številka ima zopet 2 strani pri-
loge in šteje torej skupaj 10 strani ter več slik.

Resni časi.

Resni so današnji časi, v vsakem oziru re-
sni. Po celem svetu se pojavlja velikanska revščina,
posledica splošne druginje. Noben stan ni zado-
voljen, nobena družina srečna. Prejšna leta smo
čitali o lakoti v ruski Sibiriji ali na Kitajskem,
o gladi sledečemu tifusu, ki je na tisoče ne-
srečnih prebivalcev pahnil v grob. Zdaj pa ni
pri nas mnogo boljše. Od koga naj živi indu-
strijski delavec, ko je denar izgubil skoraj vsako
vrednost, ko mu plača ne zadostuje niti za suhi
kruh in sol? Ni čuda, da vskipi nezadovoljnost
v delavskih množinah do vrhunca in da si ho-
lejo fanatizirane gruča na barikadah večji kos
kruha pridobiti. . . In obrtnik, rokodelc? Od
koga naj ta živi, ko vendar že skozi stoletja
trpi pod najbolj neugodnimi razmerami, ko je
le dobil žalostni priimek „malega moža“? Na
svoji strani konkurenca velekapitalističnih fabrik,
na drugi neverjetne kartelske cene surovega
materijala in visoke pomočniške plače, kar ome-
nomoči obrtniku sleherni zaslužek. Ni čuda, da
srednji stan propada, da je stara beseda o
„slatam stališču rokodelstva“ postala prazna
pena. . . Pa kmet, ta mali kmet, katerega
dela neverjetna kratkovidnost gotovih političnih
„odrešenikov“ odgovornega za vso druginjo, —
od koga in kako naj mali kmet živi? Cene po-
trebnega orodja so se potrojile, semena, umetno
gnojilo, stavbeni material, plače delavcev, vse
je postalo visoko. Poslov tudi za najboljšo plačo
ni dobiti. Zemlja pa je izsušena, otave ni,
melja ni, poljski pridelki so izostali, hlevi so
prazni, vinogradi po toči uničeni. Od nikjer
pomoči! Leto za letom slaba žetev, večji davek,
večja beda. . . V Trstu in Polju pa gradijo
velikanske parnike, na Dunaju penzionirajo vsak
teden tri ministre, tobaku, pivu, vinu se nalaga
nove davke, terminka trgovina na Ogrskem je
litim oderuhom še vedno dovoljena, karteli
nemogočijo sleherni gospodarski napredek,
Svircari prodajajo avstrijsko železo ceneje nego
mi sami, avstrijski sladkor služi Angležom vsled
nižke cene za svinjsko krmo, — z eno besedo:
ljudstvo je molzna krava. . .

Mi gotovo nismo pridigarji upora in obso-
namo najodločneje blazno postopanje razjarjenih
mas. Ali razumljivo nam je to postopanje! Kajti
lakota ne pozna nobenih mej!
Vlade v posameznih evropskih državah naj bi
tega dejstva ne pozabile! Lakota je prekucnila
množico tronov in pomedla z mnogimi mogotci.
In stoletja dolgo so krvavele države nad posled-
ničami uporov, ki so nastali iz lakote.

Pri nas v slovenskih krajih pa treba na-
glašati, da je prvaška politika s o-
riiva ubožstva ljudstva. Slovensko
ljudstvo je malo kmetско ljudstvo in tega pr-
vaki nikdar niso hoteli vpoštevat. Zanemarjali
so kmetске zahteve in kmetске potrebščine. Iz-
trgali so kmetički stan tako rekoč s korenino
vred iz domače zemlje. Namesto da bi rešili
tako važno poselsko vprašanje, uresničevali so

fabrike za uradnike in duhovnike. Vsa čast pred
poštenimi duhovniki, — ali iz gospodarskega
stališča je žalostno, da nam na vseh koncih in
krajih primanjkuje slovenskih poslov; slovenskih
duhovnikov, šibarjev, uradnikov pa imamo to-
liko, da rogovilijo celo v popolnoma nemških
pokrajinah. Noben narod nima razmeroma toliko
študentov, kakor slovenski. In stotero kmetских
posestev v slovenskih pokrajinah prišlo je zaradi
domačega „študenta“ na boben. . . Slovenska
prvaška politika ni nikdar pomislila, da je le
tisti narod zdrav, ki ima zdrav
kmetički stan in da nima noben narod bo-
dočnosti, ki temelji le v uradnikih in od kraja
do kraja potujočih duševnih delavcih. Tisti, ki
vedno kričijo o „nemški nevarnosti“, naj bi
enkrat pomislili, da imamo v Ameriki že skoraj
več Slovencev kakor doma in da je na West-
falskem vsako leto več slovenskih delavcev.
Nemški milijonski narod ne trpi vsled izselje-
vanja; ali slovenski narod čuti gotovo vsakih
tisoč izgubljenih sinov. . .

Tako je prvaška politika iz narod-
nega sovraštva in narodne ošab-
nosti uničila slovenskega kmeta.
Kdor bode resnično zgodovino slovenskega ljud-
stva pisal, ta bode moral označiti slovenske
narodnjake klerikalne in libe-
ralne stranke za prave krvnike
slovenskega ljudstva.

Resni časi so, — upajmo, da bodejo naši
tudi resne možje!

Dama

ki drži kaj na zdravo ne-
govanje kože, ki boče zlasti
pege odstraniti ter mehko,
nežno kožo in beli teint
dobiti in obdržati, univa
se edino z

**„Steckenpferd“ lilije-
nim mlečnim milom**
(znanka „Steckenpferd“) od
Bergmann & Co. Teplitz z. E.
Kos za 80 h se dobi v vseh
apotekah, drožerijah in tr-
govinah s parfumom itd.

391

Politični pregled.

Državni zbor vendar ne bode tako hitro
sklican, kakor se je najprej mislilo. Govori se
zdaj, da ga bode vlada šele 10. oktobra sklicala.
Potem bode zboroval do 20. decembra. V prvi
vrsti bode moral državni proračun rešiti. Vojna
predloga ne pride v prvi vrsti, ker je njena
usoda od ogrske državne zbornice odvisna; Ogr-
pa imajo svojo glavo in so naravnost nesramni
v svojih zahtevah. Pričakovati je celo, da se
bode vsled vojne predloge ogrski državni zbor
razpustilo. Pred zasedanjem državne zbornice
zborovali bodejo nekateri deželni zbori, v prvi
vrsti tisti, ki nimajo obstrukcije in od katerih
se sme torej pričakovati, da bodejo tudi nekaj
gospodarskega dela izvršili.

Deželni zbori. Cesarski patent v uradni
„Wiener Zeitung“ razglasa, da so češki in nižje-
avstrijski deželni zbori za 20. septembra, varan-
berški in tržaški pa za 25. septembra sklicani.
V češkem deželnem zboru bode brzkone pričelo

grometi in bodejo tamošnji prepri zopet za celo
državo in za vse narode usodepolni.

Uporni vojaki ali kolera? Listi poročajo, da
se je pri manevrih v taboru pri
Neubenateku pri eni kompagniji
čeških vojakov pojavil prav-
cati upor. Resnica je, da se je pripeljalo
v pozni nočni uri eno kompagnijo češkega
infanterijskega regimenta št. 102 v Prago;
obdana je bila od dveh ojstro oboroženih
kompagnij 73. infanterijskega regimenta in od
ene divizije kavalerije. Nekateri poročajo, da so
se češki vojaki uprli oficirjem
in da so postrelili enega hauptma-
na ter dva lajtnanta. Potem so drugi
regimenti tem češkim vojakom orožje vzeli in
jih v praško garnizijsko ječo odpeljali. Preiskava
bode dognala, kaj je resničnega na tej zadevi.
Kajti od druge strani se tudi poroča, da se je
pojavi pri omenjeni kompagniji kolera in da
se je vojake le pod strogimi odredbami v izo-
lirsko bolnišnico odpeljalo. Tudi se govori, da
se je češke vojake zaprl, ker so na manevrih
ojstro streljali. V splošnem pa je znano, da je
vsa češka agitacija naperjena proti državi in
cesarju, da se nahaja med češkimi vojaki jako
veliko anarhistov in da se zamore vsled tega
vse pričakovati. O stvari podali bodemo še
natančnejše poročilo!

Kmetički zbor. V mestu Tullnu vršil se je te
dni V. nižjeavstrijski kmetički tabor, katerega se
je okroglo 4000 kmetov udeležilo. Zborovalci so
sprejeli ojstro resolucijo glede druginje. V tej
rezoluciji se v prvi vrsti povdarja, da vlada
druginja ne samo pri nas, marveč po celem
svetu in ne samo pri kruhu in mesu, temveč
pri vseh življenjskih potrebščinah, zlasti pa pri
sladkorju, petroleju, premogu itd. Kmetje torej
niso druginje krivi. Zbor je odločno zahteval, da
se proti kartelom nastopi, ki so sladkorji, pe-
trolejski itd. oderuhi. Tudi je medtrgovstvo krivo
druginji. Od vlade je zahteval tabor odločne
korake, da se kmetom preskrbi dovolj delavskih
moči in da se dvigne živinorejo. S temi sklepi
se gotovo tudi naši kmetje strinjajo.

Vprašanje uvoza mesa. Kakor znano, se je
poskušalo proti mesni druginji nastopati z uvozom
inozemskega, prekmorskega, v prvi vrsti argen-
tinskega mesa. Ta uvoz pa je vsled neke po-
godbe odvisen od dovoljenja ogrske vlade. Zdaj
ogrška vlada tega uvoza ne dopusti. 22. t. m.
se bodo pričela pogajanja med ogrsko in av-
strijsko vlado glede uvoza tujega mesa.

Vojni minister. Glasovi o odstopu državnega
vojne ministra se zopet ponavljajo. Ko pride
cesar nazaj na Dunaj, bode minister Schönaich
gotovo odstopil. Njegov naslednik bode baje
zaupnik prestolonaslednika nadvojvode Franca
Ferdinand, general infanterije vitez pl. Auffen-
berg, ki je doslej korni komandant v Serajevu.

Socialni demokratje priredili so po celi dr-
žavi velike shode, naperjene proti druginji, ka-
terim so tudi demonstracije sledile. Žalostno pri-
temu je le dejstvo, da delajo gotovi ljudje še
vedno kmeta za druginjo odgovornega.

Alah il Alah! Mohamedanci imajo med
svojimi prazniki tudi „ramazan“, to je večte-
denski strogi post. Ali bogatejši Turki se tega

vseh
svinj
ki do-
ni krm-
gerjevi
lus”
no. Pri
ejo svi-
zdrave
rade.
z Lu-
samo
šetem-
najce-
se z 2
us po-
ve teže
ilo do-
pujke.
pljane
prašice.
a vrst:
50 kg
red od
ovenski
mil
O. Z.
ov.
a už-
evajte
ajer-
lavna
tsch
j!
12—,
—, K
30—,
vrni-
chsel.
833

posta niso posebno strogo držali. Turška vlada pa je izdala zdaj postavbo, da se vsakogar od 1 tedna do 1 meseca zapre, kdor bi se postava ne držal. Pri nas katoličanih se brez vsake postavbe večinoma celo leto postimo, kër je vse tako drago.

Belgija in Holandska se oborožujeta, kër so politične razmere vsled maročanskega vprašanja tako hudo napete. Te dve državi hočeta skupno nastopati.

Veste

moja navada ni, da bi nekaj okrog govorila kar sem samo slišala!

Pri pralnem ekstraktu „Ženska hvala“ sem se pa sama prepračala,

da je najboljši in najzanesljivejši pralni prašek ter, da popolnoma nadomešča vsako bélenje perila. S pralnim ekstraktom „Ženska hvala“ namočeno perilo, pere se v polovico krajšem času, brez truda in popolnoma čisto.

Kmet in šola.

(Spisal Alojzij Krizanič, Vel. Nedelja.)

Kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš, pravi pregovor. Toda ta izrek se v času začetka šolskega leta sploh ne vpošteva, ali se ga noče vpoštevati. Preprosto ljudstvo misli, da je dovolj za vsakega otroka, če se nauči toliko, da zna molitveno knjigo brati; potem pa naj takoj

Radevoljno prinašamo ta dopis iz kmetjskih krogov, ker nam tolmači mišljenje pametnih kmetov samih. (Op. ur.)

Draginja

Po celem svetu naraščajo cene vseh življenskih sredstev naravnost grozovito, takoj da človek res ne ve več, kako naj bi živel in kaj bi vžival. Mese jesti so se že široke mase ljudstva sploh odvadile. Kruh je danes dražji, kakor je bilo nekdaj meso. Obлека, petrolej, sladkor, vse je ceno podvojilo. Ta draginja, ki so jo čuti ravno tako na deželi, kakor v mestu, je splošnega značaja in nobena država ni od nje prezrta. V raznih državah pričele so se tudi že demonstracije lačneega ljudstva, ki so zavzele že prav resne oblike. Pri nas na Avstro-Ogrskem seveda se je vršila zdaj le cela vrsta velikih zborovanj, na katerih se je pa večidel popolnoma po krivici kmete za draginjo odgovorne delalo. V resnici pa trpi kmet ravno tako pod nezonsnimi razmerami, ki jih je uresničilo gospodarstvo zadnjih let. V državni zbornici bode vprašanje draginje natanko obravnavano in prav radevedni smo, kaj bodejo modra vlada in še mo-drejši gospodje »ljudski zastopniki« iztuhali, da pomagajo lačnemu ljudstvu. Na vsak način se vprašanje draginje ne sme smatrati za stanovsko vprašanje tega ali onega stanu in se torej tudi ne sme ednostavno v korist enemu samemu stanu rešiti. Draginja je splošnega značaja in se mora tudi splošno rešiti. Hujše kakor pri nas se pojavlja draginja v drugih krajih in državah. Zaporedoma pridejo novice o nepričakovanih, nevarnih izgedih, ki so posledica draginje. Poročali smo svoj čas o ustaji francoskih vinaradnikov ki so v slepi jezi fabrikantom šampanjca vse kleti razbili in na milijone frankov škode napravili. Kri se je moralo prelivati in šele vojaštvo je z orožjem v roki red napravilo. Istotako smo poročali o velikih štrajkih angleških delavcev, ki so za par dni vso gospodarsko in družbeno življenje Anglije onemogčili. Tudi tukaj je prišlo izstradano delavsko ljudstvo do pobojev in uporov. Ednako se je godilo v raznih drugih krajih, posebno hudo pa na Francoskem. Po celi francoski republiki se vršijo še zdaj velikanske manifestacije. Zlasti v industrijskih središčih so te manifestacije nevarne. Posebno delavske žene se jih udeležujejo in so izredno hude. V St.

Zu den Teuerungskrawallen in Frankreich.

Quentin in drugih mestih je prišlo do pravcati bojov s policijo in vojaštvom. Mesarske prodajalne in pekarije je ljudstvo napadlo in oropalo ter jih potem zažgalo. Delavci so imeli s petrolejom napolnjene brizgalnice, s katerim so jedila polili; vplili so: ako nimamo mi za jesti, naj tudi drugi lakoto trpijo. Mnogo prodajalen in mesarij so tudi zažgali. Naša današnja slika kaže en prizor iz teh bojov in demonstracij. Na sliki vidimo namreč aretirane uporne delavce, ki jih vodijo vojniki v ječo. Ali kaj pomaga vse to! Vlade vseh držav naj bi pomislile, da je lakota hujša kakor vse postavbe in močnejša kakor vse ječe. Saj je končno tudi velika francoska revolucija nastala edino zaradi tega, ker so odelrui žitje zbirali in na ta način kruh podražili. Skrajni čas bi bil, da se ljudstvu pomaga.

po letu bode šole oproščen, da bo pasel krave. Le s težavo se stariši odločijo, da bi otrok v domačo šolo zahajal. Dobro! Ko potem otrok postane mož, razbistri se talentiranemu takoj njegov um in reče: ta je bil v šolah, lahko ga sedaj pri vojakih stane, zna več jezikov; lažje se ubrani vsakega nasilja, ker ni gluhi proti družemu tujemu jeziku i. t. d. Kod gospodar ima vsestransko s ljudmi opraviti, govoriti, različna zelo zavozljena pisma reševati in razlo- gorje mu, ako ni v znanostih dovolj podkovan. Ako tujih jezikov ne razume, se ga lahko z eno besedo na njegovem lastnem zemljišču uniči, medtem ko se mu gotova stranka roga in smeji...

Šola, kako vesela si, ko se otrok prvih znanosti, reda uči; dolžnost je starišem, da mislijo v naprej, zakaj bodo njih sinovi kmetje, gospodje ali postopači. Pomisliti imajo stariši, da danes celi svet napreduje, vse se za obstanek peha, vse misli, kako si zboljšati svoj stan, gotovo tudi kmet. Da, toda gotova stranke ga plašijo, mu odsvetujejo, in če je od take stranke še odvisen, da mu je denar ali kaj drugo posodila, potem ji je na nemilost in celo strahu izročeno. Beseda „Nemec“, „Slovenec“, Italijan“, „Madžar“, je zadosti in ti si, dragi, največji lump, bedak, nemčur, vse drugo le človek ne. Hoče se te še nadalje v strahu in neumnosti obdržati, da bi bil kot suženj odvisen od milosti gospode. Pomisli, da je znanost pripomogla gospodi do boljšega kruha, pa tudi tebi in tvojim potomcem bode pomogla vsaj toliko, da se iz različnih zanj in gotovega oduševanja iztrgaš. Poznam mnogo ljudi, ki so naravnost sovražniki šole, vsaj višje šole, zlasti nemške; ko pa se tem ljudem slabo godi, so eni izmed prvih, ki grede k bližnjemu, ki je bil v šolah (v teh „prokletih“ brezverskih šolah) ki se je tudi nemško naučil, da se jim naj nemška oziroma slovenska vloga naredi na visoke urade, da bi se olajšalo njih gorje. Takrat sprevidijo, da je dobro če se človek že v mladosti kaj nauči, kar ma v moški dobi in v času sile prav pride.

Spet se bliža čas zapisovanja otrok v šole, spet grejo gotovi ljudje in vznemirjajo nepoučeno ljudstvo z besedo „nemčur“, „Slovenec“.

Ti pa, dragi, ako ljubiš svojega otroka, ako ma hočeš res dobro, ako mu želiš dati najlepše „erbjio“, ako svoj stan ljubiš, ako ljubiš svojo domovino, ako hočeš da bo vreden sin tvojega posesta, ako hočeš da naj se tvojo posestvo ne samo obrži ampak zboljša, — daj svojega otroka po svoji lastni pameti zapisati v šolo, tam kjer bo se zamogel tvoj otrok res tudi kaj naučiti; ne krati mu znanja jezikov, daj ga kod kmet če ti mogoče v kmetijske šole (vir znanosti za kmota) ali če to ne moreš, vsaj ga pošlji v te- čaje, ki se jih ravno zdaj prav mnogo vrši (npr. čebelarski v Gradcu, za oddajo sadja v Mar- boru, dreznaži v Brežicah in drugi). Misli, da posameznik nič veliko ne zna, ampak da vsi ljudje šole nekaj znajo. Neumne bajke, vraie itd. o brezvercih, nemčurjih in drugih vrzi v stran, ker to so neumne oslarije, ki ne spa- dajo v govor olikanega, ker je med nami raz- širjena le ena vera Kristusova, ne poznamo pa nemčurske, ker tega sploh ni, ampak rimski ka- toličski katehet poučuje veronauk v nemški enako kakor v slovenski šoli, vedno eni in isti kate- kizem! Zapomni si, da če hočeš, da te bodo tvoji sinovi ubogali, da boš njim res vzoren oče, da ne boš kje kar se večkrat zgodi za pečjo pozabljen od vseh, misli, da se mora drevo v mladosti h kolu privezati in zravnati, dokler je čas. Tudi tebi veljajo be- sede, da učiš otroka predvsem v vzdržljivosti in lepega vedenja, kar ti tudi boljša šola nadome- stuje, in manj bo pobojev, tepežev, neumnih besedi, ko se ti advokat smeje za tvojo neumno tožbo, ti pa misliš, da si koga naučil pameti, pa si le sam plačal. Vedi, da če bi pridno šolo obiskoval, ne bi tožil, bil bi učen pameten mož!

Rokodelski program.

Avstrijski rokodelci imajo leta sem že svojo državno zvezo, ki je zadnjič v Celovcu zboro- vala. Že svoj čas so v tej zvezi organizirani obrtniki sprejeli t. zv. „Salzburger Program“, ki obsega temeljne zahteve rokodelcev. Zdjaj so ta program nekaj spremenili. Na omenjenem državnem rokodelskem zborovanju so sklenili na predlog poslance Krebsa, da se združi v skupni program sledeče glavne in temeljne obrtniške zahteve:

1. Popolnoma nova obrtna postava, ki je primerna kulturnemu pomenu rokodelstva in današnjim razmeram.
2. Izzidanje avtonomnih pravic in delokroga zvez višjega reda ali pa vstvarjenje samostojnih rokodelskih zbornic.
3. Samostojno zastopstvo rokodelcev v vseh javnih zastopih.
4. Obrtniški svetovalci pri vseh obrtno-političnih inštancah.
5. Izzidanje in postavna določitev vsega obrtniškega poduka na temelju praktične izo- brazbe ter vstvarjenje postavnih predlog za po- speševanje rokodelstva.
6. Obligatorična vpeljava mojsterske izkušnje.
7. Uresničenje posebnega ministerija za vse zadeve, ki se tičejo rokodelstva.
8. Uresničenje posebnega poduka na visokih šolah v obrtnem pravu.
9. Vpeljava zadoščujočih zadrudnih inšpek- toratov, določitev izdatnih zadrudnih komisarjev iz rokodelskega stanu samega, primerno nastav- ljanje zadrudnih nadzornikov ter komisarjev.
10. Izboljšanje obrtno-štatiističnega urada.
11. Vpeljava obligatoričnega zavarovanja za obrtnike v slučaju starosti, onemoglosti, boleznim ali nezgode.
12. Postavna ureditev kreditnega in plačil- nega načina in takšno uresničenje centralne za- družne blagajne; vstvarjenje postavbe v stvarstvo zahtev stavbinskih obrtnikov.
13. Preosnova plačila davkov z odpravlje- njem obrtnega (Erwerb-)davka in dviganje zadrud- nih dokladov po davčnih oblasteh.
14. Popolnoma preosnova dela v kaznilni- cah in ureditev javnega razpisa dela.
15. Čimhitrejše uresničenje postavbe proti nepoštenemu tekmovanju in proti temperarnim razstavam blaga.
16. Uresničenje zdrave krošnjarske postavbe in najstrožjeje vpoštevavanje iste.
17. Uresničenje pravovarstvenih mest in splošna vpeljava občinskih posredovalnih uradov.